

Nauru

1968

Ant mažyčio tralerio denio prie Nauru krantų Elenoja blaškėsi it užkibusi žuvis.

Ji *niekada* neleisdavo man matyti jos miegančios. Dabar žinojau, kodėl.

Saulė leidosi už horizonto, ištepė dangų raudonojo apelsino spalva. Aš gulėjau ant nugaros, spoksojau į vieną autrigerio tašką, druskuota denio mediena braižė ir šildė plikas kojas.

Šiame gyvenime abi gimėme mergaitėmis ir man labai patiko mūsų minkštumas, saldūs liežuviai ir švelnūs linkiai.

Aišku, meilė tos pačios lyties asmeniui kėlė savų problemų – per istoriją mums teko kentėti nuolatinę plakimų ir žymėjimo įkaitinta geležimi, kastracijos ir egzekucijos grėsmę, – bet paskutiniuose keliuose jaučiau, kad apskritai pasaulis juda teisinga kryptimi. Kai kurios kultūros ėmė atsiverti įvairiai meilei, ją tapo galima austi iš visokių spalvų ir tekstūrų. Šioje mažoje konservatyvioje saloje tebebuvo draudžiama merginoms mylėti merginas, bet tai netrukdė mums vogti bučinių po žvaigždėmis ar viešai supinti pirštų it kaspinių.

Laive – nedideliame raudoname traleryje, paveldėtame iš Elenojos dėdės, – praleidome smagią savaitę. Gaudėme koralines ešeržuves, omarus ir milžiniškąsias tridaknas. Sėdėjome laivo priekyje ir maskatavome nuleidusios kojas, valgėme mangus ir papajas, sultims varvant per smakrus. Stebėjome kiekvieną saulėlydį paeiliui iš butelio gurkšnodamos rūgštų punšą iš fermentuotų kokoso žiedų.

Pasirėmusi ant alkūnių žvelgiau atgal į salą, dabar užlietą šiltos raudonos šviesos. Ji buvo žavinga, kone apokaliptiška. Beveik trečdalis salos buvo nukasta dėl fosfatų, liko dantyta kalkakmenio kolonų ir smailėmis nusagstytų baltų koralų plokštikalnė. Išlipus į krantą pasitiko beveik distopinis vaizdas – kadaise vešlų kraštovaizdį raižė apleisti bėgiai, mėtėsi surūdijusios žibalo skardinės.

Žmonės sėjo marą.

Anksčiau tais metais atgavome nepriklausomybę nuo britų ir optimistiškesni nauriečiai manė, kad tai pranašauja švytinčią naują erą. Bet aš išgyvenau pakankamai pokolonialistinių laikotarpių ir žinojau, kad reikalai retai kada būna tokie paprasti – ypač kai tavo turtai tiesiogine to žodžio prasme sukrauti iš paukščių mėšlo.

Salą supo koralų šakos, dėl kurių buvo neįmanoma pastatyti uosto, bet jos daugiau ar mažiau apsaugojo mus nuo piratų. Mudvi su Elenoja išmetėme inkarą tuoj pat už rifo, gulėjome ant žvejybinio laivelio, iki viršaus prikištu triumų ką tik sugautų tunų, denio, stebėdamos besileidžiančią saulę.

Bent tai būtume dariusios, jei ji nebūtų užmigusi.

– Ne, prašau... ne... aaachhh, – dejavo pakaušiu daužydama į gaudžiančias medines lentas. Jos švelnios įdegusios galūnės aršiai trūkčiojo, ji ėmė staugti it kankinama.

Košmaras.

Prisiminiau, kad taip jau buvo nutikę Vermonto bepročių namuose ir dar anksčiau, nors ankstesni prisiminimai buvo migloti, kaip išplaukęs akvarele pieštas kraštovaizdis.

Perbraukiau nykščiu per durklo formos koralą delne. Galėčiau nužudyti ją dabar, miegančią, ir abiem sutaupyti sielvarto vėl atsisveikinti.

Arba eilinį kartą galėčiau bandyti išgauti atsakymą.

Įtikinti ją leisti mums *pasilikti*.

Mano kvaila optimistiška širdis visada tikėjo, kad šįkart viskas gali būti kitaip.

Įkišau koralą tarp sulankstytų tinklų ir uždėjau ranką ant josios. Mano nuospaudos, susiformavusios daug metų dirbant su žvejybiniais tinklais, tiko tarp jos krumplių, lyg mūsų rankos būtų dėlionės detalės, kurios visada turėtų derėti.

Mintyse iškilo reginys, atviras it žaizda ir toks pat gilus – mūsų rankos, saistomos raudono kaspino. Bet jis pradingo taip pat greitai, kaip ir aplankė, paliko tik tuščią kapą. Pūdymui paliktą žemę.

Išlinkęs Elenojos kūnas atitrūko nuo manęs ištikus dar vienam nuožmiam priepuoliui, per laivelį nuaidėjo sielvartingi šūksniai. Prisiglaudžiau jai prie nugaros, įsikniaubiau į tankius juodus plaukus ant sprando ir apsvijau rankomis švelnų juosmenį.

Mane užliejo šiluma, malonumo ir maudimo mišinys. Nė viename gyvenime nesimylėjome – Ardenas taip elgėsi iš principo, dėl neišvengiamos ir dažnai netrukus laukiančios žmogžudystės, – bet man darėsi vis sunkiau ignoruoti maudimą papilvėje.

– Elenoja. – Pasitryniau skruostu jai į mentę. – Elenoja, ššš. Viskas gerai. Tu sapnuoji.

Pajutau ją bundant, ji nustojo muistytis ir dejuoti, bet liko įsitempusi kaip styga. Net nematydama jos veido žinojau, kad jai gėda.

– Ką sapnavai?

– Šiaip košmarus, – atsakė ji kimiai.

– Apie ką? – Niekada neleisdavau lengvai išsisukti.

– Nesvarbu, Heilane.

– Skambėjo taip, lyg tave kankintų.

– Gana, gerai?

Papurčiau galvą ir atsidusau jai į nugarą.

- Esi labiausiai užsispyręs žmogus, kokį tik man teko sutikti. Užsispyręs, išdidus ir siutinantis.

Jos ranka surado manąją ir spustelėjo.

- Tebesi čia, ar ne?

- Kartais jaučiuosi, lyg neturėčiau pasirinkimo, - prisipažinau. - Ne blogąja prasme. Taip, lyg mūsų sieloms būtų lemta susitikti.

Laivelis siūbavo po mumis, akis gėlė nuo spiginančios Pietų Ramiojo vandenyno saulės. Supratau miego vilionę, bet liko per daug klausimų ir per mažai laiko.

Laiko niekada nebuvo užtektinai.

- Kaip visada mane randi? - sukuždėjau prispaudusi kaktą jai prie mentės, apsikabinusi juosmenį, lyg ji būtų plūduras jūroje.

Kelias akimirkas pamąščiusi ji sumurmėjo:

- Yra kažkas panašaus į... saitą ar ką nors tokio. Jis tvinkčioja tarp mūsų. Traukia mane prie tavęs it magnetą. Graūžia mane. - Jos krūtinė pakilo ir nusileido gurktelėjus. - Tu to nejauti?

Prikandau skruostą.

- Jaučiu, bet jis nekreipia manęs kaip kompasas. Labiau primena gilų troškimą. Tik neatlyžta mums esant kartu. Dar sustiprėja.

Ar visi žmonės taip patiria meilę? Niekada nebuvo tikra.

- *Saudade*, - sukuždėjo Elenoja ir žodis įžiebė pažinimo kibirkštį iš praėjusio gyvenimo.

Tačiau man nespėjus jo išversti Elenoja išsivadavo iš mano glėbio ir atsisuko. Šiltoje saulėlydžio šviesoje jos oda atrodė kaip skystas varis. Nuo dienos karščio aplink jos smilkinius buvo susikaupę baltos druskos kristalėliai.

Akys įsmigo į maniškes, tamsios ir nuožmios.

- Ar tikrai nori būti su manimi?

- *Taip*. - Tai buvo tiesa. - Ir tai... tęsiasi taip ilgai, kiek tik tveria mano prisiminimai. Dar ilgiau, jei tik tai įmanoma. Ar prisimeni mūsų pradžią?

- Taip, - tyliai sukuždėjo, lyg pats žodis būtų į širdį smingantis peilis.

- Aš nepasiruošusi vėl prarasti. - Gerklę ėmė gniaužti pažįstama neviltis. - Noriu būti su tavimi ilgai nuo tada, kai sukaks aštuoniolika. Noriu, kad būtume senutės, sėdėtume ir žaistume šachmatais. Kad ginčytumės - lis ar nelis. - Akis nutvilkė ašaros. - Ir niekada nesuprasiu, kodėl tai neįmanoma.

Tačiau jos atsakymai jau išseko, ji tik spoksojo į mane skausmingai tylėdama.

Šiurkščiu delnu suėmiau ją už smakro.

- Klausyk, jei nenorėčiau būti su tavimi, užsidaryčiau kalnų urve ir pralaukčiau viena. Pralaukčiau, kol sueis aštuoniolika ir tu nuo manęs atsikabinsi.

Jos lūpų kampučiai pakilo.

- Nes Portugalijoje tai puikiai suveikė.

Portugalija. Štai kur buvau girdėjusi žodį *saudade*. Jį nelengva išversti. Ilgesys, nostalgija, neišbaigtumo jausmas, ne šiaip romantiškas, o egzistencinis, įsišaknijęs pačioje mūsų tautos prigimtyje. Ardenui jis tiko. Portugalų kalba yra melancholiškų svajoklių kalba, vienišų poetų.

- Žinai, kad mus kai kas sieja, - mintijau. - Jei kuriame gyvenime manęs kažin kodėl nerastum, kaip manai, ar tau nusižudžius aš irgi mirčiau?

Kažkas šmėstelėjo jos veide, bet pradingo nespėjus perprasti.

- Gal. Gal ne. Niekada neatrodė verta rizikos.

Mane taip staiga užvaldė susierzinimas, kad kone paspringau.

- Bet kuo tu *rizikuoji*?

Klausimas išsipūtė į tylą, bet neatsakytas subliuško.

Ji pakilo ant kojų ir nuėjusi prie dešinio borto įsispoksojo į horizontą. Saulė jau beveik nusileido, paskutiniai spinduliai švytėjo raudonai it feniksas.

- Evelina, mano meilė tau užpildytą vandenyną, - jos balse girdėjosi šiurpus susitaikymas, - bet ji negali sustabdyti laiko tėkmės.

Tą akimirką supratau, kam ji ruošiasi, tad nusprendžiau tai padaryti pirma.

Laivelis siūbavo priešais ypač pavojingą dantytą rifą, kylantį iš vandens it kalavijas.

Paskutinį kartą įkvėpiau druskos ir šviežios žuvies kvapo, įsitempiau bandydama atsispirti užplūdusiai kaltės bangai ir iš visų jėgų pastūmiau Elenoją į priekį. Visa sudrebėjau pamačiusi, kaip koralas perveria jai krūtinę.

Mirėme saulei beneriant už pasaulio krašto.